

به‌کارگیری آزمون ایمونوفلوروسنت غیرمستقیم جهت تشخیص پادتنهای ضد ویروس IBR

دکتر فرید ممتزاده^۱

مجله دانشکده دامپزشکی دانشگاه تهران، دوره ۵۶، شماره ۲، ۷۰-۶۵، (۱۳۸۰)

بیماران و انتشار ریز قطرات مهمترین راه انتقال بیماری است. انتشار ویروس می‌تواند به‌طور مداوم یا متناوب بدون حضور بیماری و یا به شکل دوره‌های همزمان با عفونتهای بالینی برگشت‌پذیر رخ داده و همچنین ممکن است انتشار ویروس سالها پس از عفونت اولیه رخ دهد (۳۰، ۲۵، ۷).

این ویروسها از لحاظ بالینی طیف وسیعی از بیماریها را ایجاد می‌کنند. برخی دارای میزبانهای متعدد و عده‌ای دیگر واجد تعداد محدودی میزبان هستند. چهره بارز همه عفونتهای هرپس ویروسی حضور مادام‌العمر ویروس در بدن است که معمولاً به شکل پنهان دیده می‌شود. فعال شدن مکرر این ویروسهای نهفته در موارد سرکوب دستگاه ایمنی، عوارض شدید بالینی را موجب می‌شود (۲۶، ۷).

ویروین غشادار این ویروسها قطری حدود ۱۵۰ نانومتر دارد، ژنوم ویروس به‌صورت DNA دو رشته‌ای است که در بخش مرکزی ویروین قرار دارد. قرابت پادگنی بین هرپس ویروسها پیچیده است، اگرچه بین اعضای این خانواده پادگنهای مشترکی تشخیص داده شده است ولی هر یک از آنها واجد گلیکوپروتئینهای اختصاصی بوده که خاصیت پادگنی آنها ثابت است (۲۸، ۲۵، ۷، ۵).

دو خانواده آلفا هرپس ویرینه (Alphaherpesvirinae) دربرگیرنده ویروسهایی است که به سرعت رشد کرده سلولهای آلوده شده را منهدم می‌کنند. این هرپس ویروسها به‌طور معمول عصب‌گرا (Nerotropic) (نروتروپیک) بوده و در عقده‌های حسی، عصبی عفونت نهفته ایجاد می‌کنند (۲۵ و ۲۳).

ویروس عامل بیماری IBR یا هرپس ویروس تیپ یک گاوی (BHV-1) تحت خانواده آلفا هرپس ویرینه و منتسب به جنس واریسلا ویروس می‌باشد. این ویروس را به سهولت می‌توان در کشت کلیه جنین گاو جدا ساخت، همچنین ویروس در کشت سلولهای کلیه خوک، سگ، گوسفند، بز و اسب رشد کرده و در تمام آنها اثرات سیتوپاتیک ("CPE" Cytopathic effect) شدیدی ایجاد می‌کنند، آثار CPE پس از ۲۴-۳۶ ساعت شروع شده و ظرف ۹۶-۱۲۰ ساعت مرگ سلول به حد نهایی رسیده و می‌توان بعضاً در هسته سلولها گنجدگیهای ویژه‌ای را مشاهده نمود (۳۱، ۲۵، ۲۳).

BHV-1 تمایل شدیدی به رشد در بافت‌های مختلف بدن گاو داشته و بیماری‌هایی مانند ("IPV Infectious Postular Vulvovaginitis")، ("IBP Infectious Balano Postitis")، انسفالیت، تورم ملتحمه چشم و ... را تولید می‌کند، چنین به‌نظر می‌رسد که با وجود تشابه عامل مولد آنها، شاید بین سویه‌های مختلف BHV-1 از نظر توانایی تکثیر و تمایل به سلولها و ساختمان پادگنی اختلافاتی موجود باشد و به واسطه همین اختلافات از یکدیگر متمایز شده و هر سویه با خواص پادگنی مشخص، آلودگی ویژه‌ای را در دام تولید نماید. با استفاده از روش خنثی‌سازی سرم مشخص گردیده که آنتی‌سرم تهیه‌شده بر علیه هر سویه، سویه‌های مختلف BHV-1 را به یک میزان خنثی می‌نماید. به‌طور خلاصه می‌توان گفت که سویه‌های مختلف BHV-1 اختلاف پادگنی فاحشی با یکدیگر ندارند و همه آنها را باید در یک گروه پادگنی هرپس ویروس تیپ یک گاوی رده‌بندی نمود (۲۸، ۲۷، ۲۵، ۱۶، ۴).

گلیکوپروتئینهای اصلی شناخته شده در ساختمان BHV-1 عبارت‌اند از gD، gC، gB که به همراه ۷ گلیکوپروتئین دیگر، تعدادی پروتئین غیرقنددار و تعدادی آنزیم و عوامل تنظیم‌کننده پروتئینهای اصلی ویروس را تشکیل می‌دهند (۲۸، ۱۳، ۱۲، ۸).

بیماری IBR یکی از مهمترین و فراوانترین بیماریهای عفونی در جمعیت گاوهای جهان می‌باشد. وجود چهره‌های متعدد بالینی در سیستمهای متنوع پرورش گاو و همچنین طبیعت خاص و ویژه عفونت ناشی از این ویروس که بازتابی از پاتوژن‌زایی اغلب عفونتهای هرپس ویروسی است اهمیت ویژه‌ای را به تشخیص آزمایشگاهی این بیماری می‌دهد. هدف از انجام این تحقیق تهیه کیت ایمونوفلوروسنت غیرمستقیم جهت تشخیص سرمی بیماری IBR در گاو بود که طی سه مرحله انجام گرفت. مرحله اول تهیه آنتی‌گلیولین ضدگاو کنتوگه با فلئوروسئین ایزوتیوسیانات بود که با ایمن‌سازی ۱۰ رأس خرگوش، جداسازی سرم، ترسیب ایمونوگلوبولینها، کنتوگاسیون ایمونوگلوبولینهای سرمی با FITC، جداسازی پادتنهای کنتوگه در روی ستون سفادکس و خالص‌سازی نهایی آنها در کیسه‌های دیالیز، انجام گرفت. مرحله بعد تهیه پادگن استاندارد بود که با کشت و تکثیر ویروس IBR در کشت سلولی R-BK، عیارسنجی ویروس، تلخیص و تغلیظ ویروس توسط اولتراسانتریفوژ و تثبیت پادگن انجام گرفت. در مرحله سوم کیت حاصله با آزمایش بالغ بر ۱۰۰۰ نمونه سرمی که قبلاً با آزمون SN آزمایش شده بودند، استاندارد گردید طوری که بهترین رقت کنتوگه رقت $\frac{1}{10}$ ، بهترین عیار ویروس عیار TCID50 $10^{5.5}$ تا 10^5 و بهترین رقت سرمی رقت $\frac{1}{8}$ به‌دست آمد. میزان همخوانی دو آزمون SN و IFA برابر با ۹۸/۴ درصد محاسبه شد و طبیعتاً اختلاف معنی‌داری نیز بین این دو آزمون مشاهده نگردید.

واژه‌های کلیدی: تورم عفونی بینی و نای گاو، ایمونوفلوروسانت، فلئوروسین ایزوتیوسیانات، آزمون خنثی‌سازی سرم، حساسیت و ویژگی.

لزم به‌کارگیری آزمونهای تشخیص سریع، دقیق، حساس، ویژه و ارزان نه تنها برای بیماری IBR (Infectious Bovine Rhinotracheitis) بلکه برای تمامی بیماریهای واگیردار هدفی است که مدنظر کلیه دست‌اندرکاران امور دامپزشکی می‌باشد. امروزه روشهای بسیار متعددی جهت تشخیص سرمی یا ردیابی پادگنی یا زنتیکی ویروس IBR در دنیا ابداع گردیده است که به همراه ابزارهای لازم جهت اعمال مدیریت بهداشتی و واکنش‌سنجی به‌منظور مبارزه با این بیماری به‌کار می‌روند که می‌توان به آزمونهای سرمی ردیابی پادتن مثل الیزا (ELISA)، SN و بعضاً ایمونوپراکسیداز و ایمونوبلاتینگ اشاره نمود که به همراه آزمونهای ردیابی پادگن از قبیل ایمونوپراکسیداز، ایمونوبلاتینگ و ایمونوفلوروسنت در جهت تشخیص بیماری مورد استفاده قرار می‌گیرند (۲۲ و ۹).

خانواده بزرگ هرپس ویروسها دارای چندین ویروس از مهمترین اجرام بیماری‌زای انسان و حیوان است. تاکنون بیش از صد تیپ هرپس ویروس شناخته شده است که آنها را از حشرات، خزندگان، دوزیستان، پرندگان و پستانداران جدا کرده‌اند. بیماریهای آبله مرغان، زونا و تبخال انسانی، بیماری مارک (Mark's disease)، هاری کاذب (Pseudorabies)، تورم بینی و نای عفونی گاو از جمله این بیماریها هستند (۳۱، ۲۵، ۱۱).

ذرات هرپس ویروسی حساس و شکننده بوده و در خارج از بدن زنده نمی‌مانند، ویروس در اثر تماسهای نزدیک مخصوصاً تماسهای فیزیکی که سطوح اپیتلیال مرطوب در مجاورت یکدیگر قرار می‌گیرند، مثل تماس جنسی، لیسیدن یا نوازش نوزاد توسط مادر منتقل می‌شوند. در نقاط مختلف مثل محل پرورش گاوهای پروراری، زایشگاه و آغل و همچنین در مرغداری، عطسه

۱ گروه آموزشی میکروبیولوژی و ایمونولوژی دانشکده دامپزشکی دانشگاه تهران، تهران - ایران.

آزمون ایمنوفلورسانس اغلب برای ردیابی یادگهای این ویروس در مقاطع بافتی یا کشتهای سلولی مورد استفاده قرار می‌گیرد و کمتر در تشخیصهای سرولوژیک به کار گرفته شده است. Lucas در سال ۱۹۸۶ از آزمون IFA جهت تشخیص سرولوژیک IBR استفاده نموده و به نتایج جالب توجهی نیز رسید ولی اشاره‌ای به میزان حساسیت و ویژگی آزمون یا میزان همخوانی آن با آزمونهای سرمی معمول نکرده است (۲۲).

مواد و روش کار

مواد مصرفی: کشت سلول ("Razi Bovine Kidney" RBK)، محیط کشت سلولی ("Minimal Essential Medium" MEM)، محیط کشت سلولی استوکر (Stocker)، سرم جنین گاو ("Fetal Calf Serum" FCS)، تریپسین ورسن (Trypsin Versen)، آنتی‌بیوتیکهای پنی‌سیلین، استرپتومایسین و نیستاتین، ادجوانت ناقص فروند (Ferund in Compleat Adjuvant)، سولفات آمونیوم، سفادکس G25، بافر فسفات سالیین ("Phosphat Buffered Salin" PBS)، بافر کربنات بی‌کربنات، فلوروسین ایزوتیوسیانات (FITC)، تریپان بلو، آگار نوبل، اتانول فوق خالص، سدیم آزاید و سویه ویروس IBR جدا شده در ایران (۲).

وسایل: بطریهای رو (Roux bottle)، ستون کروماتوگرافی، لامهای فلئورسنت، میکروسکوپ معکوس (Inverted Microscope)، میکروسکوپ فلئورسنت، اسپکتروفتومتر، اواتراسانتریفوژ، همزن مغناطیسی (Magnetic stirrer) به اضافه ۱۰ رأس خرگوش جوان به وزن تقریبی ۵۰۰ گرم. **روشها:** ۱- ایمن‌سازی: با انتخاب ۱۰ سر خرگوش جوان و سالم به وزن تقریبی ۵۰۰ گرم اقدام به تزریق آنها طبق برنامه‌ای مشخص به فاصله ۱۵ روزه گردید، تزریقات اول و دوم و سوم با استفاده از گلوبولین‌های ترسیب‌شده مخلوط سرم چندگاو به همراه ادجوانت ناقص فروند از راه زیرجلدی در ۱۰ ناحیه از پوست ناحیه کمر در دو طرف ستون مهره‌ها در هر محل به میزان ۰/۲ میلی‌لیتر از مخلوط مکمل فروند و سرم انجام گرفت. تزریقات چهارم تا نهم از راه داخل عضلانی به میزان یک میلی‌لیتر در عضله ران و فاقد مکمل فروند انجام شد (۱۹ و ۱).

جهت ردیابی آنتی‌گلوبولین تولیدشده در بدن خرگوش طی مراحل مختلف ایمن‌سازی بعد از تزریق پنجم، هفتم و نهم از ورید حاشیه گوش خرگوشها به میزان تقریبی یک میلی‌لیتر خونگیری بعمل آمد و به‌وسیله آزمون ژل دیفوزیون در مجاور مخلوط سرم گاوها مورد بررسی قرار گرفت. بیشترین میزان پادتن، اختصاص به دو هفته بعد از تزریق نهم بود (روز صد و شصت و ششم) که در این روز خونگیری نهایی از قلب خرگوشها بعمل آمده و اقدام به جداسازی سرم و غیرفعال‌سازی در ۵۶ درجه سانتیگراد به مدت نیم ساعت گردید (۱۸).

۲- خالص‌سازی و کنژوگاسیون سرم: جهت حذف پادتنهای غیراختصاصی تولیدشده برعلیه پروتئینهای غیرایمنوگلوبولینی گاوها در بدن خرگوشها اقدام به جذب آنتی‌سرمها با سرم آلبومین گاوی گردید به طوری که حجم مشخصی از آنتی‌سرم با میزان هم حجم سرم آلبومین گاوی حل شده در تامپون PBS به مدت یک ساعت در انکوباتور ۳۷ درجه سانتیگراد قرار گرفتند و سپس مجموعه حاصل در ۵۰۰۰ دور در دقیقه به مدت نیم ساعت سانتریفوژ گردید، مایع رو جهت انجام مراحل بعدی آزمون جدا شد و در فریزر نگهداری گردید. سپس ایمنوگلوبولین‌های موجود در سرم خرگوش با استفاده از سولفات آمونیوم اشباع رسوب داده شده و پس از دو بار شستشو و ترسیب مجدد جهت انجام آزمون پروتئین سنجی به روش لوری مورد استفاده قرار گرفتند. میزان پروتئین حاصله برابر ۱۱۰ میلی‌گرم در دسی‌لیتر به‌دست آمد، که بر همین اساس میزان FITC مورد نیاز در بافر کربنات بیکربنات محاسبه شده و پس از آماده‌سازی به آرامی به محلول آنتی‌گلوبولین اضافه گردید. مخلوط حاصل به مدت ۲ ساعت بر روی همزن مغناطیسی در حرارت ۴ درجه سانتیگراد قرار داده شد تا عمل ترکیب‌شدن FITC با ایمنوگلوبولین‌ها بخوبی انجام گردید (۱۹).

مهمترین و زیان‌آورترین چهره بالینی عفونت با BHV-1 بیماری IBR است که عفونتی است بسیار واگیر که قسمتهای مختلفی از دستگاههای تنفس، گوارش و تناسلی و سایر سطوح اپیتلیال را درگیر می‌کند. ویروس گرایش خاصی به بافت پوششی قسمت فوقانی دستگاه تنفس، بوقکهای بینی حلق، حنجره و نای داشته و ممکن است برونشها را نیز درگیر کند، در دستگاه تناسلی نیز ایجاد تورم عفونی پوستولر فرج و واژن در ماده‌گاوها و تورم غلاف و قصبه در گاوهای نر را ایجاد می‌کند که از نظر اقتصادی اهمیت ویژه‌ای دارند (۳۱، ۲۴، ۱۳).

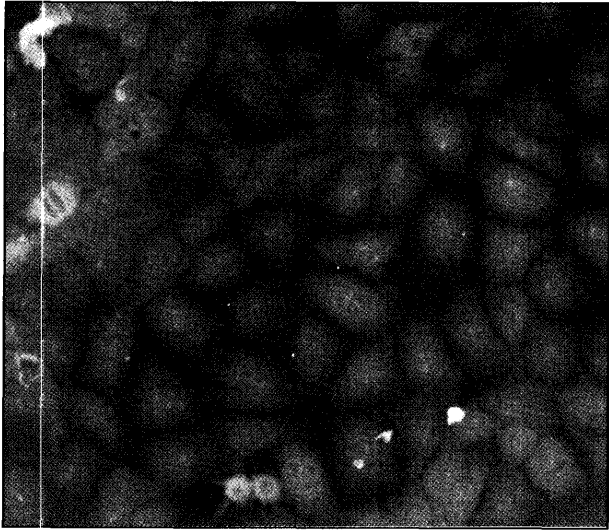
تورم بینی و نای عفونی و یا همان فرم تنفسی بیماری و سقط جنین ماده گاوها، ویژه دامداریهایی است که در آن تعداد زیادی گاو یا گوساله به‌صورت متراکم در یک جا نگهداری می‌شوند و کمتر در میان گاوهایی که به‌صورت پراکنده نگهداری می‌شوند بروز می‌کند. زینهای اقتصادی بیماری مربوط به هزینه‌های درمان و پیشگیری، کاهش وزن و تولید شیر و بالاخره سقط جنین و مرگ و میر می‌باشد، به‌طوری که در بعضی از مراکز تولید شیر در امریکا تا ۵۱ دلار برای هر رأس گاو شیرده برآورد شده است (۲۹، ۱۴، ۱۰).

بعد از سال ۱۹۵۰ که اولین موارد ابتلا به ویروس IBR در ایالت کلرادو ای امریکا مشاهده شد تاکنون اشکال مختلف آلودگی به این جرم از نقاط مختلف دنیا گزارش گردیده است. در ایران تا قبل از ورود گاوهایی اصیل خارجی بیماری IBR سابقه نداشته است. در سال ۱۳۴۴ به دلیل شیوع سقط جنین در یکی از گاو‌داریهای صنعتی اطراف تهران به بیماری مشکوک شدند و در سال ۱۳۵۲ با ورود گاو از انگلستان بیماری در گاو‌داریهای اطراف تهران شایع گردید. ماهیت ویروس با جداکردن آن توسط دکتر حضرتی به اثبات رسید. از آن پس وجود بیماری در استانهای مختلف کشور به‌وسیله بررسیهای سرولوژیکی مشخص گردید و امروزه اکثر مناطق کشور آلوده است (۲۹، ۹، ۲).

ایمنی در برابر ویروس عامل بیماری IBR مکانیسم پیچیده‌ای دارد و در اثر ابتلا به این ویروس سیستم ایمنی هومورال و سلولی تحریک می‌گردند. پادتنهای خنثی‌کننده ضدویروس از نوع IgM و IgG هستند که ۱۰ روز بعد از ایجاد عفونت به‌وجود می‌آیند. IgA در بینی و ترشحات دستگاه تناسلی وجود دارد ولی نقش حفاظت‌کنندگی آن هنوز معلوم نیست. فعالیت ایمنی سلولی به‌علت فعالیت ویروس ۵ روز بعد از آلودگی ایجاد شده و ۸-۱۰ روز بعد از ایجاد عفونت به حداکثر می‌رسد. تصور می‌شود که پاسخهای ایمنی سلولی مسئول بهبودی از بیماریهای هرپس ویروسی هستند. ابتلا به IBR باعث افزایش حساسیت حیوان به عفونتهای ثانویه باکتریال بویژه پاستورلا همولیتیکا می‌گردد که موجب تغییر وضعیت ایمنی میزبان می‌گردد (۱۷ و ۱۵).

جداکردن ویروس عامل بیماری در کشت سلول و کاوش در پادتنهای سرمی طی دو بار خونگیری، یکی در شروع بیماری و دیگری در دوره نقاهت برای تشخیص قطعی بیماری ضروری است. آزمایش ترشحات بینی به‌وسیله میکروسکوپ الکترونی ("Electron Microscopy" EM) وسیله ساده‌ای جهت پی‌بردن به ماهیت بیماری است. روشهای مستقیم برای تشخیص ویروس در نمونه شامل روش تشخیص با EM، روش تشخیص با میکروسکوپ ایمنوفلورسانس، هیبریدیژاسیون DNA و آنالیز اندونوکلاز - محدودکننده است که با استفاده از این روشها می‌توان به‌طور مستقیم ویروس یا پادتن ویروسی را در بافت آلوده بیمار یا کشت سلول تلقیح شده یا بافت یا ترشحات آلوده تشخیص داد. با استفاده از برخی روشهای سرولوژی می‌توان حضور پادتن ضدویروس را در سرم تعیین نمود. این روشهای شناسایی عبارتند از: الیزا، رادیو ایمنواسی ("Radio Immuno Assay" RIA)، ایمنوپراکسیداز ("Immuno Proxidase" IP)، روشهای مذکور از روشهای جدید شناسایی پادتن هستند. روشهای قدیمی شامل ثبوت عناصر مکمل ("Complement Fixation" CF) و خنثی‌سازی سرم (SN) است که همچنان در برخی آزمایشگاهها کاربرد دارد (۲۹، ۱۳، ۱۰، ۵).

تصویر ۱ - الف) فلئورسنت سبز درخشان در نمونه‌های مثبت در مقایسه با ب) فلئورسنت زمینه‌ای در موارد منفی.

لوله‌ها در ۸۰۰۰۰g (۲۶۰۰۰ دور در دقیقه) در درجه حرارت ۴ درجه به مدت ۲ ساعت اولترا سانتریفوز گردید. مایع رویی دور ریخته شده و رسوب باقی‌مانده را پس از حل کردن در $\frac{1}{10}$ حجم اولیه در بافر به‌عنوان پادگن جهت انجام آزمایش مورد استفاده قرار می‌گیرد.

۴ - راه‌اندازی و استاندارد نمودن آزمون : پس از تثبیت پادگن تخلیص شده (ویروس IBR) بر روی لام با استفاده از اتائل مطلق، نمونه‌های سرمی مثبت و منفی گاو که قبلاً حضور یا عدم حضور پادتن‌های ضد IBR با توسل به آزمون SN تشخیص داده شده بود با پادگن تثبیت شده بر روی لام مجاور شده و بعد از گذشت نیم ساعت در انکوباتور ۳۷ درجه سانتیگراد با PBS شستشو داده شدند، بعد از شستشوی لام بر روی هر کدام از نمونه‌ها در محل مشخص شده یک قطره پادتن کونژوگه اضافه می‌گردد به طوری که محلول مذکور تمام سطح مشخص شده برای نمونه را کاملاً بپوشاند پس از این مرحله نیز نیاز به نیم ساعت انکوباسیون در ۳۷ درجه سانتیگراد می‌باشد که پس از طی این زمان اقدام به شستشوی لامها با استفاده از PBS می‌گردد. در پایان این مرحله می‌توان نمونه‌ها را در زیر میکروسکوپ فلئورسنت مشاهده نمود که نمونه‌های مثبت به رنگ سبز درخشان مشخص شده و نمونه‌های منفی تنها رنگ فلئورسنت زمینه یا سبز مایل به خاکستری را از خود نشان می‌دهند (تصویر ۱) (۱۸).

جهت به‌دست آوردن بهترین رقت پادگن کونژوگه اقدام به تهیه رقت‌های ۱، $\frac{1}{2}$ ، $\frac{1}{4}$ و $\frac{1}{8}$ از پادتن کونژوگه گردید و در مجاور نمونه‌های متعدد مثبت و منفی اقدام به انجام آزمون به روش ذکر شده در قبل شد که در این حالت بهترین پاسخها در رقت $\frac{1}{4}$ پادتن کونژوگه به‌دست آمد و واکنش رنگی مطلوب و قابل تشخیص در نمونه‌های مثبت حاصل شد، در حالی که نمونه‌های منفی فاقد هر گونه واکنش فلئورسنت مشخص بودند. پس از انتخاب عیار مطلوب کونژوگه، ۱۰۰۰ نمونه سرمی اخذ شده از مناطق مختلف استان چهار محال و بختیاری که قبلاً با آزمون SN مورد آزمایش قرار گرفته بودند و حضور یا عدم حضور پادتن‌های ضد ویروس IBR در آنها مشخص شده بود اقدام به انجام آزمون IFA به روش فوق‌الذکر گردید. روی کلیه نمونه‌ها به‌طور تقریباً هم زمان توسط دو فرد متفاوت و بدون اطلاع از نتایج کار همدیگر آزمونهای SN و IFA انجام گرفت، نتایج حاصله در جدول ۱ به تفکیک ذکر گردید (۳).

جهت پالایش و جداسازی ایمنوگلوبولین‌های کونژوگه مجموعه حاصل از ستون کروماتوگرافی حاوی سفادکس G25 عبور داده شد. معمولاً فراکسیون حاوی پادتن‌های کونژوگه به شکل یک باند پرننگتر از سطح ستون به طرف پایین شروع به حرکت کرده که می‌بایستی بلافاصله پس از رسیدن باند به انتهای ستون اقدام به جمع نمودن محلول حاصله در ویالهای مختلف به حجم تقریبی یک میلی‌لیتر نمود (معمولاً بهترین غلظت ایمنوگلوبولین‌های کونژوگه در ویالهای دوم و سوم حاصل می‌آید) در پایان این مرحله جهت حصول اطمینان از خروج مواد غیر کونژوگه اضافی و افزایش خلوص کونژوگه، حاصل پالایش مرحله قبل در حضور PBS دیالیز گردید و حاصل دیالیز مجدداً به روش لوری پروتئین‌سنجی شده که میزان پروتئین در این مرحله ۷۰ میلی‌گرم در دسی‌لیتر برآورد گردید، نهایتاً غلظت نهایی محلول کونژوگه به ازای ۲۰ میلی‌گرم در ۲ میلی‌لیتر تنظیم شده و به‌عنوان آنتی‌گلوبولین کونژوگه ضد گاو به‌عنوان یکی از اجزای آزمایش مورد استفاده قرار گرفت (۱۹ و ۱۸).

۳ - تهیه پادگن استاندارد : پادگن مورد استفاده در این آزمون ویروس IBR جدا شده در ایران می‌باشد. اولین قدم برای تهیه پادگن انتخاب سلول مناسب جهت انجام کشت سلولی به‌منظور تکثیر ویروس است. از آنجایی که هرپس ویروس‌های گاوی بخوبی در کشتهای سلولی با منشأ گاو تکثیر می‌یابند و سویه‌های سیتوپاتوزن آنها پس از چند روز CPE واضحی را در کشتهای سلولی ایجاد می‌نمایند، برای انجام کشت سلول در این تحقیق از تیره سلولی RBK (تیره سلولی RBK توسط دکتر خدمتی در مؤسسه رازی تهیه شده و در حال حاضر جهت مصارف تشخیصی در بخش ویروس‌شناسی مؤسسه رازی استفاده می‌شود) استفاده شد. ویروس IBR پس از ۳ روز CPE مناسبی را در این تیره سلولی ایجاد می‌نماید. محیط کشت مناسب برای این تیره سلولی محیط کشت استوکر به اضافه ۱۰ درصد سرم جنین گاو می‌باشد.

بعد از رشد کامل ویروس در تیره سلولی کلیه گاو اقدام به عیارسنجی ویروس به روش TCID₅₀ گردید و از عیار ۱۰^۵ تا ۱۰^{۵/۵} جهت انجام آزمونهای بعدی استفاده شد. مایع حاصل از تکثیر ویروس در کشت سلولی یکبار در ۲۵۰۰ دور به مدت ۱۵ دقیقه سانتریفوز نموده تا قطعات بزرگ سلولی ته‌نشین گردد سپس جهت رسوب کلیه ذرات غیر ویروسی اقدام به سانتریفوز در ۱۳۰۰۰ دور در دقیقه به مدت ۶۰ دقیقه در ۴ درجه سانتیگراد شد و سپس مایع رویی

از ۱۰۰۰ نمونه آزمایش شده، ۴۲۰ نمونه در هر دو آزمون IFA و SN پاسخ مثبت دادند، تعداد ۱۲ نمونه در آزمون IFA پاسخ مثبت و در SN پاسخ منفی و تعداد ۴ نمونه نیز در SN پاسخ مثبت و در IFA پاسخ منفی از خود نشان دادند. تعداد ۵۶۴ نمونه هم در هر دو آزمون پاسخ منفی داشتند. انجام آزمون آماری فیشرحاکي از وجود ارتباط معنی دار بین این دو آزمون بوده و میزان همخوانی این دو روش جهت تشخیص پادتنهای ضد ویروس IBR برابر ۹۸/۴ درصد برآورد گردید.

بحث

از آنجایی که بیماری IBR را بیماری سیستم گاو‌داری مدرن و صنعتی می‌دانند لذا وقوع این بیماری در کشورهای آسیایی یا آفریقایی به‌عنوان هدیه‌ای از جهان غرب تلقی می‌گردد. کما اینکه اولین گزارشات ناشی از وقوع بیماری نیز در امریکا بوده است. جالب آن است که اولین گزارشات ناشی از حضور بیماری نیز با ورود گاوهای اصیل خارجی بویژه در گاو‌داریهای اطراف تهران در دهه ۴۰ مصادف می‌باشد (۲ و ۳).

وجود ویژگیهای خاص جمعیتی و اپیدمیولوژیک بیماری در ایران، طبیعت خاص و ویژه‌ای را به این بیماری در مملکت ما بخشیده است، به‌عنوان مثال در اکثر قریب به اتفاق گاوهای مملکت واکسیناسیون جهت پیشگیری از این بیماری انجام نمی‌گیرد، گرچه در برخی از گاو‌داریهای اطراف تهران یا برخی از شهرهای بزرگ یا مراکز تحقیقاتی دامپروری یا تولید اسپرم برخی برنامه‌های واکسیناسیون با استفاده از واکسنهای کشته انجام شده است (۳ و ۲).

از آنجایی که منبع اصلی ویروس در طبیعت خود گاوها هستند، مهمترین برنامه‌ریزی جهت مبارزه با این بیماری اولاً شناسایی گاوهای نر آلوده و جلوگیری از استفاده از اسپرم آلوده در تلقیح مصنوعی می‌باشد. البته در این زمینه بررسیهای اپیدمیولوژیک جهت برآورد میزان موارد مثبت سرمی به‌منظور برنامه‌ریزی برای کنترل بیماری جای خود را دارد.

با توجه به آن که اصولاً برنامه مدونی جهت واکسیناسیون بر علیه این بیماری در سطح مملکت وجود ندارد، لذا مشاهده هر گونه عیار سرمی در خون گاوها دال بر آلودگی با ویروس IBR خواهد بود و با توجه به طبیعت بیماری که از الگوی پاتوژن هرپس ویروسها تبعیت می‌کند به‌دنبال آلودگی حیوان، ویروس IBR همچنان در دستگاه عصبی باقی‌مانده و به محض بروز استرس، مجدداً به شکل فعال چهره خود را نمایان خواهد کرد، به‌طوری که جهت تشخیص بیماری IBR به شکل مخفی در گاوهای نر وارداتی با تزریق کور تیکواستروئیدها در طی دوران قرنطینه می‌توان گاوهای نر مبتلا به شکل مخفی بیماری را (که فاقد عیار سرمی نیز می‌توانند باشند) پس از ظهور علائم بالینی تشخیص داده و مجزا نمود. نکته حایز اهمیت در اینجا حضور تعدادی از گاوهاست که علی‌رغم آلوده‌بودن به ویروس فاقد هر گونه عیار سرمی هستند (۲۰ و ۱۴).

به‌کارگیری آزمونهای سرمی ابزار مناسبی جهت تعیین میزان آلودگی و تشخیص سرمی موارد عفونت در گله‌های گاو بوده و آزمون SN آزمون مناسب جهت تشخیص بیماری IBR (خصوصاً در مواردی که سابقه واکسیناسیون قبلی وجود نداشته باشد) می‌باشد، محققین مختلف حساسیت آزمون SN در تشخیص سرمی IBR را بین ۹۸-۹۴ درصد و ویژگی این آزمون را حدود ۹۶ درصد برآورد نموده‌اند که این ارقام جهت یک آزمون سرمی ارقام مطلوبی به حساب می‌آیند اما از آنجایی که جهت انجام آزمون SN نیاز به سوش زنده ویروس وجود داشته و از طرفی فراهم آوردن امکانات آزمایشگاهی، خاصه امکان انجام کشت سلولی در کمتر جایی از مملکت فراهم است، لذا انجام این آزمون در سطح مملکت به‌منظور تشخیص سریع بیماری اشکالات بسیار فراوانی مواجه می‌نماید. در این میان به‌کارگیری آزمونهای ساده‌تر مورد توجه قرار گرفته‌اند. آزمون IFA جهت تشخیص سرمی بیماری IBR کمتر به‌کار می‌رود و کاربرد آن

جدول ۱ - نتایج حاصل از مقایسه آزمونهای سرولوژیک SN و IFA در تشخیص سرمی IBR

	SN-	SN+	
IF+	۱۲	۴۲۰	۴۳۲
IF-	۵۶۴	۴	۵۶۸
	۵۷۶	۴۲۴	۱۰۰۰

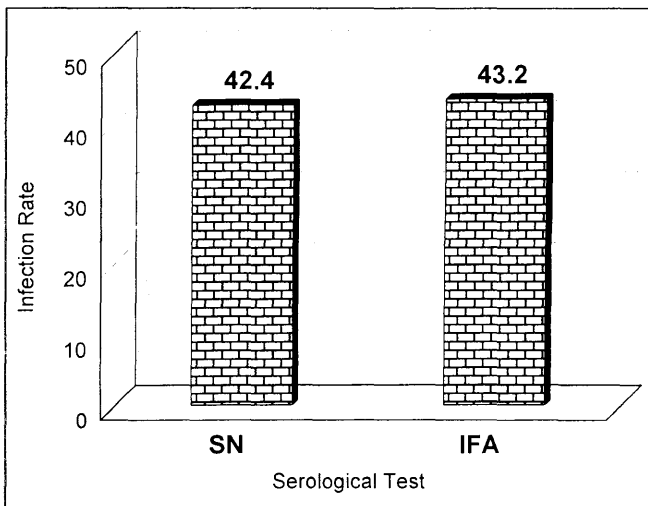
P value < ۰/۰۰۰۱

نتایج

همان‌گونه که در مباحث مربوط به روش کار نیز بیان گردید می‌توان نتایج حاصل از این تحقیق را به دو دسته تقسیم نمود. نتایج مرحله اول که مربوط به روش استاندارد نمودن آزمون و به‌دست آوردن بهترین عیار سرمی از خرگوشها، بهترین رقت سرمی مربوط به سرمها و کونژوگه و بهترین غلظت پادگن ویروسی بود. بهترین عیار سرمی با توجه به نتایج حاصل از آزمون ژل دیفوزیون در ۱۵ روز پس از نهمین تزریق داخل عضلانی در خرگوشها به‌دست آمد که در همین زمان نیز از خرگوشها خونگیری به‌عمل آمد و اقدام به جداسازی سرم گردید. بهترین غلظت پادگن ویروسی معمولاً غلظتی است که رسوب حاصل از اولتراسانتریفوژ در ۱/۱۰۰ حجم اولیه نمونه ویروسی با عیار ۱۰۵ تا ۱۰۵/۵ تهیه گردد و در نهایت با استفاده از اولتراسانتریفوژ نمونه ویروسی در ۸۰۰۰۰g (۲۶۰۰۰ دور در دقیقه) به مدت ۲ ساعت در حرارت ۴ درجه سانتیگراد و شرایط خلأ سانتریفوژ گردید و غلظت و خلوص مطلوب ویروسی حاصل شد (۱۹، ۱۲، ۶).

در مرحله بعدی جهت مشخص نمودن بهترین رقت پادتن کونژوگه اقدام به انجام آزمون IFA با رقتهای ۱، ۱/۵، ۱/۱۰ و ۱/۱۰۰ بر روی رقتهای ۱/۱ تا ۱/۱۶ نمونه‌های سرمی منفی و مثبت گردید که بهترین رقت سرم مورد آزمون رقت ۱/۱۰ به‌دست آمده در آزمون SN نیز از رقت ۱/۱۰ سرم جهت آزمایش نمونه‌های سرمی استفاده می‌گردد. متعاقب آزمایش ۱۰۰۰ نمونه سرمی با رقتهای تنظیم شده مواد مورد استفاده در مراحل قبلی نتایج زیر حاصل شد.

از تعداد ۱۰۰۰ نمونه آزمایش شده به روش SN تعداد ۴۲۴ نمونه دارای عیار ۱/۱۰ و بالاتر بوده‌اند که میزان آلودگی در این روش به ۴۲/۴ درصد بالغ می‌شود، انجام آزمون IFA روی همین نمونه‌ها تعداد ۴۳۲ نمونه مثبت را مشخص نمود که میزان آلودگی با توسل به این آزمون برابر ۴۳/۲ درصد برآورد گردید (نمودار ۱).

نمودار ۱ - نتایج حاصل از مقایسه آزمونهای سرولوژیک SN و IFA در تشخیص سرمی IBR

خالص سازی یا کونزوگاسیون آنتی سرم مربوطه اقدام به جذب آنتی سرم با سرم آلبومین گاوی گردید در این حالت آنتی سرمهای ضد آلبومین با آلبومین کمپلکس تشکیل داده و پس از سانتریفوژ حذف خواهند شد، بنابراین آنتی سرم ضد گلبولین با درجه خلوص بسیار زیادتری به دست خواهد آمد.

مورد دیگر رسوب و شستشو و خالص سازی آنتی گلبولین های حاصله بود که در این شرایط، احتمال وجود هر گونه ناخالصی و در نهایت بروز موارد واکنش متقاطع به حداقل کاهش می یابد البته با دیالیز نهایی جهت حذف FITC های غیرکنژوگه موجب افزایش درجه خلوص آنتی گلبولین و جلوگیری از واکنشهای مثبت کاذب خواهد شد و نکته آخر اولتراسانتریفوژ و بیوسه های تکثیر یافته در کشت سلولی است که در این شرایط ضمن حذف کلیه بقایای تخریب شده سلولی از ذرات و بررسی احتمال بروز واکنشهای ثانویه و متقاطع بین آنتی گلبولین کونژوگه با ذرات غیرویروسی به حداقل خواهد رسید (۱۹).

البته در همه مراحل کار رعایت استانداردهای آزمایشگاهی از قبیل حفظ زنجیره سرد، رعایت زمان انکوباسیون و شستشو، استفاده از بافرهای مناسب جهت شستشو و در عین حال اطمینان از عدم وجود فلوروسین ایزوتیوسیاناتهای آزاد در طی مراحل کونزوگاسیون از اهم موارد لازم محسوب می شوند و عدم رعایت هر کدام از موارد فوق الذکر می تواند به بروز اختلالاتی در پاسخهای مشاهده شده در زیر میکروسکوپ منجر شود.

منابع

1. تاجبخش، ح. (۱۳۷۴): ایمنی شناسی بنیادی، چاپ ششم، انتشارات دانشگاه تهران، صفحه: ۱۶۴-۱۴۹.
2. حضرتی، ع. (۱۳۵۵): هرپس ویروسهای گاوی و نقش بیماریزایی آنها. نشریه شماره ۲۲ سازمان تحقیقات کشاورزی انستیتو رازی.
3. همت زاده، ف.، ممتاز، ح.، صفری، م. و تاجبخش، ح. (۱۳۷۹): بررسی سرولوژیکی آلودگی به ویروس IBR در گاودارهای استان چهار محال و بختیاری، زیر چاپ.
4. Ackermann, M., Weber, H. and Welyer, R. (1990): Aspects of IBR eradication Programmes in a fattening cattle farm, *Preventive Veterinary Medicine*, 9(2), pp: 121-130.
5. Babiuk, L.A., Van Drunen, S. and Tikoo, S.K. (1996): Immunology of Bovine Herpes Virus. *Veterinary Microbiology*, 53, pp: 31-34.
6. Branowski, E., Keil, G. and Lyaka, J. (1996): Structural and functional analysis of BHV-1 minor glycoprotein. *Veterinary Microbiology* 53, 91-101.
7. Belsh Robert, B. (1991): *Textbook of Human Virology*, (2th-ed) Mosby Company, pp: 822-925.
8. Buonavoglia, C., Cavalli, A. and Ferrara, G. (1996): BHV-1 in sheep: Restriction enzyme analysis of the viral genome; Obiettivi, C., Documenti. *Veterinaria*, 17(10), pp: 74-83.
9. Castro, A.E. and Huschele, W.D. (1992): *Veterinary Diagnostic Virology*. Mosby Year Book. pp: 134-136.
10. Durham, P.J.K. and Hassard, L.E. (1990): Serological studies of PI3-IBR-BVD and BRSV viruses in calves following entry to a bull test station, *Canadian Veterinary Journal* 32, pp: 427-429.
11. Edward, S.E. and Newman, R.H. (1991): The Virulence of British isolation of BHV-1 in relationship to Viral genotype; *British Veterinary Journal*, pp: 147-216.

بیشتر جهت تشخیص پادگنی بیماری است. محققین مختلف به کرات آزمون IFA را جهت تشخیص پادگنی ویروس به کار گرفته اند (۲۲).

روش ایمنوفلئورسنت مورد استفاده در این تحقیق با توجه به سهولت نسبی کاربرد و سرعت بسیار چشمگیر آن در جهت تشخیص سرمی بیماری در مقایسه با SN (دو ساعت در مقابل حداقل ۵ روز) ابزار بسیار مناسبی جهت تشخیص بیماری IBR است و همان گونه که در مباحث نتایج نیز ذکر شد از همخوانی بسیار مطلوب ۹۸/۴ درصد با آزمون SN برخوردار بوده و انجام آزمونهای آماری نیز وجود همخوانی معنی دار بین نتایج حاصل از این دو آزمون را نشان می دهند. لذا با توجه به استاندارد شدن این آزمون و همچنین کارایی نسبتاً ساده آن در هر کجایی که میکروسکوپ فلئورسنت در دسترس باشد می تواند بعنوان یک آزمون تشخیصی سریع، دقیق و ارزان مورد توجه قرار گرفته و لذا می تواند رقیب مناسبی برای آزمون SN به حساب آید. گرچه کیت طراحی شده در این تحقیق هنوز امکان سنجش حساسیت و ویژگی دقیق در سطح جمعیت و آزمایشگاه را پیدا نکرده است ولی با توجه به نتایج حاصل از آزمون SN و تحلیل آنها در آزمونهای آماری به نظر می رسد حساسیت این آزمون از آزمون SN کمی زیادتر و ویژگی آن در حدود آزمون SN باشد. لذا ارقام ۹۶ تا ۹۸ درصد جهت ویژگی و ۹۵ تا ۹۶ درصد جهت حساسیت این آزمون قرین به حقیقت به نظر می رسند (۲۶، ۲۲، ۱۴، ۱۳، ۱۰، ۵، ۴).

دیگر نکته ای که در استاندارد کردن هر آزمون می بایستی مورد توجه قرار گیرد تکرارپذیری نتایج حاصل از آزمون است که در این مورد نیز تعداد ۲۰۰ نمونه از سرمهای مثبت و منفی به شکل تصادفی انتخاب و مجدداً آزمون IFA بر روی آنها انجام گرفت. جالب توجه آنکه در کلیه موارد پاسخهای حاصله همخوانی صددرصد را با نتایج اولیه داشته و این بر تکرارپذیری بودن آزمون صحه می گذارد. با توجه به نتایج حاصل از آزمونهای SN و IFA و همچنین عدم دریافت پاسخهای حدواسط و مشکوک از آزمون IFA به نظر می رسد این آزمون از نظر تفکیک موارد مثبت و منفی دارای Cut off point بسیار مطلوبی بوده که این نکته یکی از چشمگیرترین برتریهای این آزمون قلمداد می گردد به طوری که فرد آزمایش کننده به سهولت و سرعت می تواند قضاوت در مورد منفی یا مثبت بودن نتایج را انجام داده و در دایره انتخاب بین مثبت و منفی گرفتار نشود. با توجه به حساسیت، ویژگی، سهولت، سرعت و ارزانی این روش می توان پیشنهاد نمود آزمون IFA جهت یک آزمون غربالگری (Screening) بسیار مناسب بوده و جهت آزمون تأیید تشخیصی از آزمونهای واجد ویژگی زیادتر مثل ایمنوبلاتینگ یا PCR استفاده گردد. از آنجایی که در بسیاری از موارد بیماری پادگنهای ویروسی در بدن گاو مبتلا به روش ایمنوفلئورسنت یا ایمنویراکسیداز قابل ردیابی هستند. استفاده توأمان آزمونهای ردیابی پادتن و پادگن نتایج بسیار درخشانی را در جهت تشخیص بیماری برجای گذاشته است. البته در مواردی که طراحی روشها و تشخیص سرمی توسط محققین صورت می گیرد بهتر است سعی بر استاندارد بودن تمامی شرایط بعمل آید. ملاحظاتی که در طراحی کیت مذکور بعمل آمد شامل پرهیز از بروز هر گونه پاسخ مثبت کاذب یا منفی کاذب و موارد مشکوک بود که موارد فوق الذکر با جذب آنتی سرم حاصله با سرم آلبومین گاوی جهت حذف پادتنهای آنتی آلبومین گاوی در بدن خرگوش بود که از بروز فلئورسنت زمینه ای در موارد منفی جلوگیری می کند (۱۹).

از آنجایی که در سرم گاو علاوه بر گلبولین ها سایر پروتئینهای سرمی مخصوصاً آلبومین نیز وجود دارد و آلبومین موجود در سرم گاو به هنگام آمایش در مرحله مجاورت سرم با پادگن تمایل زیادی برای اتصال به سطوح شیشه ای یا پلاستیکی را دارد بنابراین اتصال آلبومین های موجود در سرم به مناطقی از لام اجتناب ناپذیر است و در صورتی که آنتی سرم تهیه شده در بدن خرگوش با آلبومین گاوی قبلاً جذب نشده باشد احتمال وقوع پاسخ مثبت کاذب، به علت اتصال پادتنهای ضد آلبومین گاوی ایجاد شده در بدن خرگوش با آلبومین های متصل شده به سرم وجود دارد بنابراین قبل از هر گونه اقدامی جهت

12. Eric, B. and Gtinther, K. (1991): Structural and functional analysis of BHV-1 major Glycoproteins; *Veterinary Microbiology* 27, pp: 81-101.
13. Espuna, E., Vendrell, J. and Artigas, G. (1988): IBR in dairy Cattle: Serological study. *Journal of Veterinary Medicine* 5: 10, pp: 499-505.
14. Ferankenak Franken, P. (1997): Probability of detecting antibodies to BHV-1 in bulk milk after production of a positive animal on to negative farm. *Journal of Veterinary Record* 140, pp: 90-92.
15. Godfroid, J. and Wellmans, G. (1995): IBR diagnosis based on an invitro BHV-1 antigen-specific IFN-g production; *Immunology of Viral infections proceedings 3rd congress of the european society of veterinary virology*. 4-7 september, pp: 159-163.
16. Granutova, M. and Psikal, I. (1989): Cell mediated immunity in calves immunized or infected with IBR, *Journal of Veterinary Medicine*, 34(7), pp: 385-394.
17. Hanna, U., Waron, and Alexander A. (1989): IgM indirect ELISA and involvement of IgM rhumatoid factor in the serodiagnosis of BHV-1 infection, *Veterinary Microbiology* 26, pp: 35-43.
18. Harlow, E. and Lane, D. (1991): *Antibodies A laboratory manual*, Cold Spring Harbor press, pp: 105-110.
19. Hudson, L. and Hay, F.C. (1989): *Practical Immunology*, (3th-ed) Blackwell scientific publication pp: 1-12.
20. Karshoek, M.J., Rijsew, J.K. and Vanairschat, J.T. (1996): Persistent of antibodies against BHV-1 and Virus reactivation two to three years after infection. *Veterinary Microbiology* 53, pp: 103-110.
21. Kent, U.M. (1994): Purification of antibodies using ammonium sulfate fractionation or gel filtration. In: *Methods in molecular biology. Immunocytochemical Methods and Protocols*, Human press, pp: 13-22.
22. Lucas, M.H., Westcott, D.G. and Edwards, S. (1986): Immunofluorescence and cell culture techniques in the diagnosis of viral infection of abortive fetus. *Journal of Veterinary Record* 114, pp: 242-243.
23. Martin, S.W. and Mathius, A.M. (1996): Molecular virology of ruminant herpes viruses, *Veterinary Microbiology*, 53, pp: 17-29.
24. Moniko, E. and Ackermann, M. (1996): Pathogenesis of ruminant herpes virus infection; *Veterinary Microbiology* 53, pp: 3-15.
25. Murphy, F.A., Gibbs, E.P.J. Horzinek, M.C. and Studdert, M.J. (1999): *Veterinary Virology Third Edition Academic Press, Ink*, pp: 301-327.
26. Nettleton, P.F., Herring, J.A. and Herring, A.J. (1983): Evaluation of an immunofluorescent test for the rapid diagnosis of field infections of IBR. *Veterinary Record* 112, pp: 293-300.
27. Okazaki, K. and Kawakura, H. (1987): Interacellular localization and transport of three different BHV-1 glycoprotein involved in neutralization: *Archive of Virology*, 92, pp: 17-28.
28. Osorio, F.A., Reed, D.E. and Vandermaten, M.J. (1985): Comparison of the herpes viruses of cattle by DNA restriction endonuclease analysis and serologic analysis: *American Journal Veterinary Research* 46: 10, pp: 2104-2109.
29. Riedmann, S. and Tadich, N. (1991): Serological survey of PI3-BHV-1 and BVD in sheep. *Archives-de-Medicina Veterinaria*, 23(2), pp: 165-187.
30. Timoney, J.F., Gillespie, J.H., Scott, F.W. and Barlough, J.E. (1988): *Hagen and Bruner's Microbiology and infectious disease of domestic animal*, (8th-ed), Comstock cornell, pp: 591-594.
31. Wonnal, L. and Hutching, S. (1990): Lymphocyte proliferative responses to separated BHV-1 proteins in immune cattle. *Journal of Virology* 45, pp: 5112-5114.

Development of an immunofluorescent kit for IBR serodiagnosis

Hematzadeh, F.¹

¹*Department of Microbiology and Immunology, Faculty of Veterinary Medicine, Tehran University, Tehran - Iran.*

IBR is one of the most important contagious viral diseases in cow. The main purpose of this study was to develop an indirect immunofluorescent kit for detecting anti BHV-1 antibodies in bovine serum. Rabbit antiovine immunoglobulin was obtained by immunizing 10 apparent healthy rabbit with bovine globulins. Antiovine globulins were precipitated by using 45% ammonium sulphate and conjugated with FITC. For purification of conjugated sera we passed the sera through cephadex column and dialyzed against PBS. We used purified and concentrated IBR virus as antigen. The most proper concentration of antigen for this purpose was 10^5 - $10^{5.5}$ TCID₅₀ of IBR virus propagated in R.BK cell line and purified and concentrated by ultra centrifuge at 80000g for 2 hours. To standardize such IFA kit, we examined a 1000 serum samples that were previously tested by SN. In comparison, we found the results by IFA and SN tests as follow: In SN test, out of 1000 tested samples 624 were positive (42.4%) but in IFA 632 were positive (43.2%). A number of 420 samples were positive in both tests. Four samples positive in SN and negative in IFA, 12 samples negative in SN and positive in IFA and 568 samples were negative in both tests. The correlation coefficient of the results obtained by two tests for detecting IBR infection was high about 98.4%. Because of simplicity, rapidity and lack of infectivity of this IFA test, we recommend this kit for detecting IBR antibodies in cow.

Key words : IBR, FITC, SN, Sensitivity, Specificity.

